

Galleri K

13. februar til 16. mars 2025

Ludvig Karsten

født i Christiania 8. mai 1876 – død i Paris 19. oktober 1926.

To menn, 1901

Første gang *To menn* ble utstilt, var på Høstutstillingen i 1901 (kat. nr. 71, til salgs kr 700), deretter på Société des artistes indépendants, Paris 1902, kat. 937 «Deux hommes». Også vist på hans første separatutstilling, i Blomqvist 1904, og på Jubileumsutstillingen på Frogner 1914. Etter Karstens død ble bildet gjerne utstilt som «To tiggere». Bildet ble kjøpt av den danske kunsthändler Martin Grosell før 1. verdenskrig. Nå i norsk eie. (Ill. Messel, Ludvig Karsten, s. 29)

Syk, 1901

Syk ble først vist på Société des artistes indépendants, Paris 1902, kat. 940 «Femme malade», deretter på Høstutstillingen 1902 (kat. nr. 117, til salgs kr 400). *Syk* ble også vist på hans første separatutstilling, i Blomqvist 1904. Kjøpt av den danske kunsthändler Martin Grosell før 1. verdenskrig. Nå i norsk eie. (Ill. Messel s. 30)

Liggende akt, 1909

Et reisestipend fikk Karsten av gårde til Paris høsten 1908. Våren 1909 begynte han å kopiere Rembrandts *Batseba* i Louvre samtidig som han på et lånt atelier malte *Liggende akt*. Det ble første gang utstilt på hans separatutstilling i Blomqvist oktober 1911, etter at det først var blitt forsøkt solgt i Paris. Bildet ble kjøpt av den danske forretningsmann og kunstsamler Christian Tetzen-Lund. *Liggende akt* ble et av Karstens viktige verk på Jubileumsutstillingen på Frogner i 1914. Det har vært i norsk eie siden 1960. (Ill. Messel s. 61)

På forsommeren 1909 måtte Karsten hjem til Kristiania. Hans far var gått bort og boet skulle gjøres opp. Han fant ikke å kunne komme seg tilbake til Paris i første omgang. Oppunder jul viste han en liten utstilling i Kunstforeningen. Denne skulle bli hans virkelige gjennombrudd med strålende kritikker, blant annet fra Christian Krohg, nyutnevnte akademiprofessor: «Karsten er en i fuldeste Maal moderne Maler, kanskje mer end sit Forbillede Edvard Munch. [...] Javisst er han paavirket af Munch paa samme Maade som Munch har været paavirket af van Gogh og flere – det vil sige uden at tabe et Fnug af sin Selvtændighed. Karsten er Munchs egentlige og berettigede Arvtager, i forhold til alle de andre.»

***Lykten II*, 1910**

Vinteren 1909-10 foretrakk han å bo i det vinterstille Son. Her stilte han opp sitt staffeli ute i Storgaten, med lav vintersol i ryggen. Foran seg hadde han Søren Ruuds kolonial i enden av gaten. Han malte tre versjoner av samme motiv, *Lykten I* med gate og hus dekket av snø en lys og klar dag. I *Lykten II* bestemmes koloritten av skumringens svinnende lys. Snøen er i ferd med å trekke seg unna. Mens i det tredje vinterbilde, *Lykten III*, er det kun litt slaps og noen smeltende fonner tilbake. (Ill. Messel s. 77)

Godt utpå senvinteren 1910, fikk han endelig anledning til å reise tilbake til Paris. En velbeslått trønderisk kunstsamler hadde sendt ham et forskudd. På Louvre ventet en halvferdig kopi etter Rembrandts *Batseba* og som han nå skulle gjøre ferdig før den kunne sendes til Trondheim. (Ill. Messel s. 81)

***Akt*, 1911**

Under sitt nye opphold i Paris 1910-11 møtte Karsten opp på et friakademi der den berømte Henri Matisse av og til korrigererte. Her stod russere, tyskere, svensker og en rekke nordmenn side om side og malte akt. Hvor lenge Karsten holdt ut, vet vi ikke. Onde tunger mente at han var innom bare for et varmt atelier og gratis modell. Og selv mente han nok at han ikke lærte noe. Men de mange aktstudiene fra dette nye pariseroppholdet viser et kraftigere foredrag med raskt påførte, mørkere konturer som holdt det fri fargespillet under en viss kontroll. På «Académie Matisse» ble modellen gjerne stilt opp stående. Den liggende akten er malt annetsteds. Men at det forestiller Misse, som han nå blir kjent med, har vi ikke noe kildegrunnlag for å mene noe om.

***Christen Sandberg*, 1912**

Christen Sandberg (1861-1918) var grosserer, konsul, levmann og republikaner. Han var sønn av byfogden i Moss og bodde på Kubberød på Jeløy. Kull- og kornimportør og tysk visekonsul, men mest kjent var han for sin lystige omgang med en rekke kunstnere, bl.a. Edvard Munch og Ludvig Karsten. Om Sandberg forteller Karsten bl.a. i et intervju fra 1920-årene: «Jeg bodde paa Graabrødretorv i et Atelier hos Gudmund Hentze. Deroppe malte jeg et Portret af Konsul Sandberg på Moss. Naar han kom hjem skulde han sende pengene fra Norge. Men saa havde han glemt Adressen – og skrev udenpaa: 'Maleren Karsten, vis a vis det grønne Pissoare paa Graabrødretorv i København.' Det kom frem.” (Ill. Messel s. 102)

***Fra mitt blå kjøkken*, 1913**

Karsten møtte Michaela (Misse) Haslund (1886-1943) første gang våren 1911 i Paris. Hun var fra København, datter av maleren Ole Haslund, professor ved Kunstakademiet. I Paris var hun for å utdanne seg til billedhugger. De giftet seg i februar 1913 og ble skilt høsten 1917. På denne korte tiden hadde hun rukket å være modell i uendelig mange timer. De beholdt kontakten og Karsten omtalte henne alltid kjærlig som «min skilsmisse». *Fra mitt blå kjøkken* ble malt i København hvor Karsten med sin nygifte Misse flyttet inn i en leilighet rett ved Gammel Strand, i Naboløs nr. 1, tredje sal. Enten var det her, eller i kunsthändler Grosells kjøkken på Hauser plass at bildet ble malt (Grosells datter mente med bestemthet at det var på Hauser plass). En noe mindre versjon av motivet befinner seg på Statens Museum for Kunst. (Ill. Messel s. 111)

Søvn, 1914

Modellen er Misse. Motivet kjennes i to, noe forskjellige løsninger. *Søvn*, også kalt «I sengen», ble kjøpt av kunstsamleren Halfdan Nobel Roede, og forble i Norge på flere norske hender. Bildet ble første gang vist på Jubileumsutstillingen på Frogner i 1914. (Ill. Messel, s. 135) Det andre, *Liggende kvinne*, også fra 1914, var i Tetzen-Lunds eie inntil det i 1934 ble kjøpt av Nationalmuseet i Stockholm. (Ill. Messel s. 135)

Ved ovnen, 1915

Karsten foretrakk titler uten at Misses navn ble anvendt. Riktignok var hun modell for mye av det han malte, men resultatet måtte ikke være for mye «hjemme hos» reportasje. *Ved ovnen* ble malt på Slemdal under Karstens opphold i Kristiania høsten 1914 til våren 1915. Ekteparet var flyttet opp fra København på grunn av krigen på kontinentet. De fikk et midlertidig husvære i et kaldt og trekkfullt anneks i den store hagen til Karstens søstre, som fortsatt bodde i familiehjemmet i Dagaliveien 5 på Slemdal. Motivet kjennes også i en mindre versjon, datert 1914. (Ill. Messel s. 130)

Pike med katt og bulldog, 1917

Modellen er Karstens datter Alise, her sittende med den «blendhvite» katten på fanget og Karstens bulldog Jumbo ved sin side. Da Misse oppdaget at Karsten var far til et pikebarn, født 1909, ble hun hentet ned til København fra fosterhjem i Norge. Alise forble hos Misse etter skilsmisshøsten 1917. Misse giftet seg på nytt i 1924. (Kfr. Messel 138f.)

Helge Rode, 1919

På Karstens separatutstilling hos Blomqvist i oktober 1919 fikk helfigursportrettet av den danske forfatteren Helge Rode (1870-1937). Dagbladets Jappe Nilssen til å finne frem superlativene: «Hvert penselstrøk røber her mesteren. Helst burde jo et mesterverk som dette havne i Nationalgalleriet; her er Karstens alle karakteristiske egenskaper samlet som i et brennpunkt, hans glimrende kolorit, hans suverene teknik, hans fine og følsomme tegning.» Også på Nasjonalgalleriet var begeistring stor, men den oppgitte pris var for høy. Kunne Karsten tenke seg å selge det til en pris museet kunne klare? I mellomtiden var bildet kjøpt av en privatmann med romsligere økonomi enn Nasjonalgalleriets. Direktør Jens Thiis var fortvilet og fikk Karsten til å love at neste gang skulle museet få velge først! (Ill. Messel s. 153)

Den blå stolen, 1923

Alle bilder burde ha en skavank, mente Karsten, lerretene var som seismografiske avtrykk av en nervepåkjenning. Tidligere utkast måtte gjerne skinne gjennom nye forsøk. I *Den blå stolen* svever en kopp tilsynelatende fritt i rommet. Ved nærmere ettersyn er den festet til skyggen av en blå stol. Her er lerretet snudd 90 grader og så har han valgt en litt annen løsning. Men den fine blåhvite koppen skulle få være med videre. (Ill. Messel s. 192)

Karstens hus på Skagen, 1924

Karsten kom første gang til Skagen på sensommeren 1920. Tanken var å finne seg et sted noen måneders tid, for så å reise videre. Etter en fuktig aften på Skagens Hotell satt han plutselig som eier av et hus han opprinnelig bare hadde ønsket å leie. «Ingen måtte tvile på at han, Ludvig Karsten fra Norge, var så vel beslått at han ikke kunne kjøpe hvilket som helst hus i Skagen!» Den halvannenetasjes hvite murbygningen med røde taksten lå litt utenfor byen, oppe på en sanddyne av det faste slaget. Mot nordøst var det utsikt mot Grenen, mot sydvest innover mot selve Skagen, mot kirketårnet og de moderne vindmøllene som pisket som rasende i vinden. Karsten var mektig stolt av eiendommen og malte sitt nye hus en rekke ganger. Han kom til å beholde det resten av livet. (Kfr. Messel s. 157)

Interiør, 1924

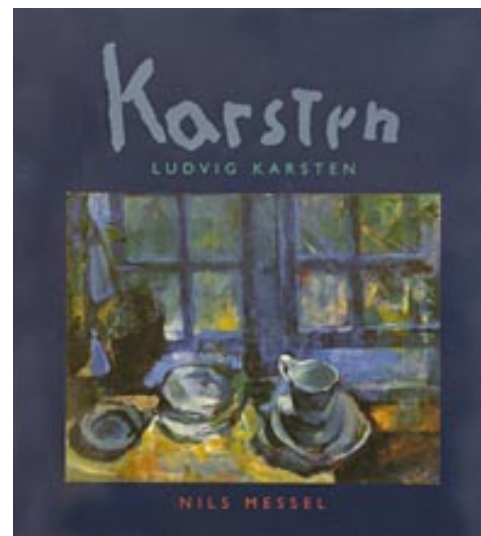
Konfrontert med danskenes mer klassisistiske figurative kunst, fryste Karsten foraktelig. Hvordan i all verden kunne man gidde å male så nøyaktig og omstendelig? For det var jo ikke det som var kunsten. Det var det umiddelbare anslaget som røpet en ekte kunstner. Det var det nervebaserte og følsomme synsinntrykket som skulle nedfelle seg på lerretet, alt det andre og mer maling kunne hvem som helst fylle ut etterpå. Her skiller Karsten seg klart fra den tyske ekspresjonismens brudd med de visuelle realiteter. For ham var synet helt avgjørende, ikke viljen til abstrakt form.

Rolf Stenersen, 1925

På en av Karstens siste utstillinger, hos Blomqvist i januar 1925, dukket det opp en ung, fremgangsrik forretningsmann, 25 år gamle Rolf Stenersen (1899-1978). Han ble så begeistret at han likegodt kjøpte flere bilder, noen små studier, en mindre versjon av *Flukten til Egypt. Etter Bassano* og to av de større lerretene malt året før, *Hvitkledd mann i Skagenlandskap* (Ill. Messel s. 184) og *Skagenlandskap med Karstens hus* (Ill. Messel s. 185). Kjøpet resulterte i en portrettbestilling: «Hva skal De ha for et bilde av meg sånn 70 x 50 centimeter?» – «Tusen kroner.» – «Da må vi vente litt. Jeg likte denne utstillingen Deres, så jeg har kjøpt det jeg kunne. Seks hundre er det meste jeg kan bla opp med.» – «Så sier vi seks hundre.» Stenersens stadig voksende Karsten-samling var del av Stenersens generøse gave til Oslo i 1936. (Ill. Messel s. 186)

Minneutstillinger

- 1928 Kunstforeningen i København
- 1929 Blomqvist
- 1937 Kunstnernes Hus
- 1956 Kunstforeningen i Oslo
- 1956 Göteborgs Konstförening
- 1960 Konstakademien, Stockholm
- 1961 Kunstforeningen i København
- 1963 Bergen Billedgalleri
- 1976 Nasjonalgalleriet
- 1989 Schæffergården, Gentofte
- 1991 Galleri KB, Oslo
- 1992 Galleri K, Oslo
- 1995 Henie-Onstad Kunstsenter
- 2014 Stenersenmuseet
- 2025 Galleri K, Oslo



Ny utgave 2025 av boken:
Nils Messel: Ludvig Karsten kr 350.-